

Анна Меньшеніна

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ВПЛИВ ПОСТМОДЕРНИХ РЕАЛІЙ НА ПРОЦЕС ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У СВІТІ І В УКРАЇНІ

Anna Menshenina. The Influence of Postmodern Conditions on the Process of the Political Values Transformation in the World and Ukraine.

This article analyzes political values of the contemporary world and Ukraine in connection with conception of postmodernism. The article has focus on political science analysis of axiology like a determinant of the political life. Postmodern epoch has emerged after disillusionment with modernism ideals and its optimism. The person's alienation from his/her origin, the change of industrial conditions, the senseless of revolutions, humanity's self-destruction in world wars constituted an epoch of Postmodernism.

The notion of postmodernism is described by philosophers as a new cultural tendency of Western societies. It can be characterized through the basic features such as openness and readiness for perception sociopolitical and cultural changes, freedom of self-expression, improvement of quality of life, care for ecology etc. For instance J.F. Lyotard used the concept of postmodernism to describe the condition of knowledge in the most highly developed societies.

The emergence of the phenomenon of postmodern caused by the crisis of modernism's metaphysical philosophy. According to J.F. Lyotard, modernism is losing its functors, great hero, great dangers, great voyages and great goal. In contrast postmodernism denies any kind of ideology, dominance, violence or war for the sake of peace and agreement. It contradicts monism, unification, totalitarianism and necessity of utopias. Also it approves the idea of diversity, the competition of paradigms and coexistence of diverse elements. Otherwise the conception of pluralism is the one of the main postmodernism feature.

Postmodernism was emerged to explain the global conditions of the last decades of twentieth century. In consequence, it is intended for explaining the contemporary crisis phenomena and processes, finding new priorities, aims and tasks for humanity. That is why the transformation of social, cultural and economic lives tends to form the new basis of modern societies which faces a task of changing orientations and revaluation basic social and political values. A lot of philosophers agree to main idea of dominance the value consciousness over the ideological one. Nowadays axiological systems of the groups, societies or states become similar to each other. Political values can be considered like core and universal. They are characterized as rule of law, sovereignty, observation of human rights, individualism, freedom, equity, tolerance, peace, consensus, pluralism etc. These political values are basic for contemporary postmodern country. Despite the certain set of state's political values postmodern nation state suffer from the tendencies of globalization which minimize the guide role of the nation state. That is why modern country needs to be rethought according to postmodern paradigm.

Ukraine also needs to rethink the current and future status of its values and its place in the world's order. On the one hand, declared by Ukraine its euro integration vector requires acceptance universal European political values such as dominance individual values over national ones, diversity of political behavior and prevailing role of global axiology over national. On the other hand, having a system crisis inherited from Soviet Union, Ukraine should form its own national identity on basis of national idea and then implement political and national values like responsibility, justice, dignity etc. After Ukrainian achieving independence from Soviet Union new values emerged such as democracy, freedom, constitutional state, observing human rights, justice and national patriotism. They were declared as the course of Ukrainian development but the implementation had faced some difficulties like reactionaries and oligarchic groups. To O. Babkina's mind, the actual problem of modern Ukraine is both unity of Ukraine and its contradiction from external threat of its sovereignty. Moreover the dire threat of national integrity influenced over social consolidation, invoked forming sociopolitical values and determined geopolitical vector for Ukraine. Positive factors for Ukrainian axiological system are consolidation of national idea, overcoming the value cleavage among political elites and citizens, growing patriotism of financial groups and authority.

To sum up, Ukraine is building its own Postmodern to be a competitive and perspective actor of foreign policy due to its efforts of overcoming the value cleavage of Ukrainian society and strengthen first positive achievements.

Keywords: Postmodern, postmodernism, axiology, political values, globalization, nation state.

Наявність певних смислотворюючих орієнтирів, норм та цілей формує специфіку побудови сучасного світу. Водночас ґрунтовні зміни в соціальній, політичній, економічній сферах та формах їх реалізації також ведуть до зміни ціннісних орієнтирів. Епоха, умовно названа Постмодерном, впливає на трансформацію політичних цінностей. Україна, будучи частиною глобалізованого світу, має усвідомити себе не в новій стадії пострадянської доби, а в епосі Постмодерну. Вирішення даної проблеми допоможе Українській державі закріпити позитивні ціннісні здобутки, поставити перед собою чіткі завдання та дивитися вперед, виявивши для себе загрози сучасного глобалізованого світу.

Питання Постмодерну як нової епохи досліджувалося багатьма західними вченими – філософами, суспільствознавцями та політологами. Зокрема, його ідейні витoki розкриті у працях Р. Барта, З. Баумана, Ж. Бодріара, Ж. Дельоза, У.Еко, Ж. Ф. Ліотара, П. Козловскі, А. Тойнбі, М. Гайдеггера та ін.

Зосередження уваги на постматеріальних цінностях нової доби знайшли відображення в поглядах Д. Белла, Ю. Габермаса, Р. Інглегарта та ін. Дослідження постмодернізму в його соціально-політичному прояві характерне й для української політичної науки. Варто відзначити таких дослідників як В. Горбатенко, Д. Затонський, О. Постол та ін.

Питанням політичних цінностей та їх зв'язку із сучасною епохою Постмодерну присвячені праці Д. Белла, К. Вельцеля, Ю. Габермаса, Р. Інглегарта, О. Панаріна; серед українських науковців варто назвати О. Бабкіну, М. Головатого, М. Михальченка, П. Сліпця та ін. Проблематиці дослідження актуальних політичних цінностей України та їх трансформації присвячені роботи О. Бабкіної, В. Горбатенка, М. Головатого, С. Денисюк, І. Жеребятникової, М. Михальченка, М. Остапенко, О. Постол, П. Сліпця, Ю. Шайгородського. Але вплив постмодерних реалій на процес трансформації політичних цінностей комплексно не був проаналізований. Тому метою даної статті є дослідження основних цінностей Постмодерну в контексті трансформації сучасного світу і вплив постмодерних трансформацій на аксіологічну систему України.

Наявність смислоутворюючих компонентів політичної діяльності, основних орієнтирів політичного життя вказує на певний історичний етап розвитку людства. Базові політичні цінності, такі як свобода, справедливість, гідність та ін., протягом усієї історії обговорювалися, відстоювалися, узурпувалися певними політичними елітами, використовувалися в якості гасел для приборкання невдоволених або, навпаки, були причиною революцій та воєн. Після антропоцентризму Відродження, раціоналізму Просвітництва, пошуків морального закону XIX століття, на зламі століть людство увійшло в новий етап розвитку – очевидний в неминучості, розмитий у межах та ознаках. Цей етап став іменуватися «Модерном».

На думку українського науковця В. Горбатенка, XX століття можна вважати епохою поступового розпаду модерно-ідеологічного осмислення соціально-політичної дійсності. Відчуження людини від виробництва, відрив її від коріння, абсурдність перемоги революцій, самознищення людства у світових війнах – таким є далеко не повний перелік «здобутків» епохи Модерну напередодні її занепаду [1, с. 107].

А. Тойнбі у 1947 р. у книзі «Дослідження історії» Постмодерн позначає як сучасну фазу західноєвропейської культури. Започаткований наприкінці XIX століття, цей етап ознаменувався, на думку вченого, переходом від політики, що спирається на мислення в категоріях національних держав, до політики, що враховує глобальний характер міжнародних відносин [1, с. 107].

Деякі вчені, зокрема Е. Грін, поняття «Постмодерн» ототожнюють із глобалізацією через появу нових інституцій, відмирання традиційного значення держави та виникнення нових форм взаємодії між політичними акторами. З іншого боку, появі Постмодерну відповідає зміна в економічних відносинах та формах господарювання, що отримала назву «постіндустріальна епоха». Виходячи з цього, Р. Інглегарт вважає постіндустріальне суспільство компонентом та фактором переходу до Постмодерну.

Поняття Постмодерну має велику кількість тлумачень та інтерпретацій. Так, Постмодерн визначається як нова тенденція в культурному самоусвідомленні західних суспільств, яка характеризується відходом від ідей і цінностей попередньої доби, таких, як ідея прогресу, послідовного розвитку свободи, великої мети, універсальності знань, індустріально-технічного розвитку тощо. Під постмодерном розуміють також глобальний стан цивілізації останніх десятиліть, який характеризується великою кількістю невизначеностей в усіх сферах життєдіяльності, що свідчить про неспокійний, катастрофічний стан планети [2, с. 69–70].

На питання, чому нинішній період історії є Постмодерном один із найвпливовіших теоретиків даного напрямку П. Козловскі наводить три тенденції розвитку, які дозволяють розглядати теперішній період історії як Постмодерн: по-перше, розвиток техніки до її нематеріальності; по-друге, відкриття кінченості та проблема екології; по-третє, релігійний розвиток після розпаду утопізму [3, с. 15]. Постмодерністський умонастрій несе на собі відбиток розчарування в ідеалах і цінностях Відродження та Просвітництва з їх вірою у прогрес, панування розуму, безмежність людських можливостей. У загальному плані різні національні варіанти Постмодерну можна ототожнювати з втомленою, ентропійною культурою, позначеною есхатологічними настроями, естетичними мутаціями, дифузійною великих стилів, змішанням художніх мов [4, с. 602].

Теоретик Постмодерну Ж. Бодріяр в роботі «Симулякри і симуляція» застерігає від такого негативного ефекту постмодерної дійсності як імітація неіснуючого – симулякр. За його твердженням: «симулювати – значить робити вигляд, що маєш те, чого немає насправді» [5, с.6]. У постмодерністській ситуації, де реальність перетворюється в модель, опозиція між дійсністю та знаками стирається і все перетворюється на симулякр. У просторі тотальної симуляції не існує більше меж між реальним та уявним, реальність віднині переходить у ранг гіперреальності, що характеризується пануванням чистих ірреферентних симулякрів, прецесією моделей і заміною реального знаками реального. «Мова не йде більше про імітацію, ні про дублювання, ні навіть про пародію. Мова йде про заміну реального знаками реального, тобто про операції залякування всього реального

процесу його операційним дублікатом...» [5, с.6]. Саме існування так званої гіперреальності як підміни реальності стає детермінантою появи Постмодерну, коли символ набуває більшого значення за дійсність.

Постмодерн покликаний пояснити глобальний стан трьох останніх десятиліть ХХ століття, в умовах якого не тільки зникає визначеність, але й з'являється «безкінечна кількість невизначеностей», які змушують зрозуміти, що «маємо справу не з «новим світовим порядком», а з неспокійною планетою». З іншого боку, Постмодерн як новий напрям соціальної теорії ставить за мету пояснити кризові явища і процеси сучасності, «стимулює розробку багатомірних уявлень про пріоритети, цілі й завдання людства, ініціює виникнення поліваріантних способів, засобів, стратегій їх здійснення» [6, с. 4]. Ж.-Ф. Ліотар зазначає, що Постмодерн є станом знання в найбільш розвинутих суспільствах. Він є результатом прогресу науки та відходу від попереднього тлумачення дійсності, пов'язаної з нарративами великого героя, великих загроз, великих відкриттів, великих цілей» [7]. Трансформація соціального, культурного та економічного життя формує нову основу сучасних суспільств, перед якими постало питання зміни орієнтацій та переоцінки базових цінностей як суспільства, так і держави. Зокрема, змінює своє значення свобода як визначальна політична цінність. Тому для Постмодерну характерний пошук і нових трактувань – маргінальних, розташованих за межами структури, де немає тотального контролю з боку влади [8, с. 304].

Постмодерн як визначення сучасного етапу розвитку людства допускає різноманітність світу. Еклектичність поглядів, ціннісних переконань, форм діяльності індивіда та держави не є перешкодою для дослідження вченими поточної соціально-політичної чи культурної ситуації, а вихідним пунктом, від якого бере початок плюралізм. Позитивною стороною постмодерну є заперечення ідеології та практики володарювання, домінування, насилля, війни на користь рівноправного діалогу, дискурсу, миру й згоди. Постмодерн розлучається з усіма формами монізму, уніфікації та тоталізації з її обов'язковими утопіями та іншими прихованими формами деспотизму, і переходить до ідеї множинності й різноманітності, до конкуренції парадигм, співіснування різнорідних елементів [1, с. 110].

На думку В. Горбатенка, Постмодерн орієнтує на подолання етики антропоцентризму з його ставленням до навколишнього світу як до засобу самоутвердження в ньому людини-хазяїна, абсолютного володаря та повелителя [6, с. 4]. Даний концепт екологічності людської поведінки по відношенню до інших, на думку автора цієї статті, є однією з найважливіших ціннісних детермінант. Такий підхід до реальності забезпечить людство від подальших загроз і криз. Звісно, за умови, якщо прийняття плюралізму не лише думок, а й стилів поведінки отримає визнання на рівні держави. Зокрема, будуть заохочуватися поліваріантність та різноманітність на основі загальнолюдських цінностей. Адже постмодерністська свідомість орієнтована на постійне оновлення, пошуки особистісної свободи. Консенсус для неї можливий лише як тимчасовий, локальний стан. Вона веде постійну війну з ідеологічними амбіціями тотальності в ім'я гри відмінностей, яка ніколи не завершується.

В. Вельш зазначає, що Постмодерн починається там, де закінчується ціле, тотальне. Розуміння Постмодерну виходить з плюралістичного бачення світу. Він не лише антитоталітарний за своєю суттю, а й позитивно налаштований до історії та звернений у майбутнє. В історії становлення духу він шукає джерело свого ставлення до дійсності. В майбутньому – альтернативні детермінанти людського співжиття і розвитку особистості [1, с. 110].

Сутність Постмодерну найбільш виразно втілюється у понятті «деконструкція», що включає делегітимацію «великих учень» (типу систем К. Маркса або Т. Парсонса), декомпозицію соціальної реальності; деструкцію ілюзій щодо «звільнення людства», можливостей побудови суспільства на засадах «свободи, рівності й братерства»; деідеологізацію соціально-філософського мислення [9, с. 450]. Такий відкат від доктринальності та імперативності способів організації політичного життя є прямим наслідком тоталітарних експериментів ХХ століття, з падінням яких тривалий час були дезорієнтовані цілі покоління людей, що супроводжувалося ціннісними розколами на рівні окремих суспільств.

Вживаючи як синоніми поняття «постмодернізм» та «постіндустріалізм», Р. Інглегарт зазначає, що в передовому індустріальному суспільстві для більшої частини населення набуває значимості свобода вираження та політична участь. Для консолідації та стабільності демократії суттєвими є масова участь, міжособистісна довіра, терпимість до груп меншості та свобода слова. В рамках «всесвітнього огляду цінностей» виноситься на розгляд гіпотеза, що системи переконань на масовому рівні змінюються таким чином, що характер цих змін має значні економічні, політичні та соціальні наслідки [10].

Іншою сильною стороною Постмодерну є заклик до подолання таких негативних феноменів суспільства епохи модерну як «тоталітаризація», «відчужена об'єктивація знання», «лімітація» людини різноманітними привидами всезагального, раціонального або «істинного». Постмодерн дає достатньо точну характеристику духовної сутності сучасного суспільства як безмежного панування «індустріального розуму» (Т. Адорно),

«калькулятивного мислення» (М. Гайдеггер), «логоцентризму» (Ж. Дерріда), або «дисципліни» (М. Фуко) [3, с. 3]. Чимало суспільствознавців вважають, що на роль провідної форми світогляду в епосі ХХІ століття з найбільшою вірогідністю претендує ціннісна свідомість. Саме вона має прийти на зміну свідомості ідеологічній. Безперечно, як і раніше, існуватимуть міфічна, релігійна й ідеологічна свідомість, але зразки й обґрунтування ключових форм соціальності формуватимуться вже на основі ціннісних, а не міфологічних, релігійних чи ідеологічних пріоритетів [11, с. 98].

Пояснюючи шляхи посмодерної реалізації політичної влади, В. Горбатенко зазначає, що в сучасних умовах постмодерністської реальності стає практично неможливим для втілення прагнення представників влади створити цілісну уніфіковану систему управління суспільними процесами, оскільки влада поступово втрачає попередню соціокультурну базу – людей, готових іти на будь-які жертви заради втілення волі, що виходить з єдиного центру. В епоху Постмодерну неможливими стають стандартизація, масовізація суспільства. Суспільство нової доби стає поліваріантним, у ньому панують не догми, а дискурс, на зміну очікуванню й надії поступово приходять прагматичний розрахунок і віра [1, с. 108]. На думку О. Постол, це явище є негативним. Адже держава як основний інститут політичної системи втрачає важелі впливу на своїх громадян, вона не має нічого, чим може зацікавити їх, об'єднати, надихнути та спрямувати їх дії на реалізацію державницьких ідей і цілей, або, на кшталт традиційних ідеологій, запропонувати проект кращого майбутнього, що одночасно сприяло б формуванню їх ідентичності [2, с. 72–75].

Постмодерністська суспільно-політична реальність відкидає такі феномени, як усталена ціннісна орієнтація (політичного лідера, еліти, влади), прагнення досягти кінцевої мети політики. Політичній діяльності постмодерністського типу властиві фрагментарність, гра в гуманізм, активність чи лояльність. За цих умов політика перетворюється на різновид підприємництва, де провокуються події, конфлікти, створюються штучні іміджі лідерів, набуває самодостатнього характеру реклама [6, с. 6]. Аналізуючи ці явища, варто згадати думку З. Баумана про втрату цілісності суспільства через ослаблення ідеї національної держави. В есе «Суперечки про постмодернізм» він зазначає, що: «... по-перше, всезагальність, універсальність проекту потребує влади з універсальними претензіями... Ерозія та позбавлення державної влади...поглиблюються щодня. Засоби для встановлення та підтримки штучного порядку, що спираються на законодавство та державну монополію, на засоби примусу, лояльність обивателів та нормування їх поведінки, нині не виглядають такими першочерговими й обов'язковими, як на початку фази процесу «осучаснення» (модернізації)... Регулярність людських вчинків, збереження і відтворення рутини спільного життя чудово обходяться сьогодні без дріб'язкового втручання держави. З насущними потребами, які колись вимагали трудомісткого забезпечення загальної згоди за допомогою залякування упереміж з ідеологічною індокринією тепер справляється ринок... Замість нормативного регулювання поведінки обивателя – зваблення споживача; замість насадження ідеології – реклама; замість легітимації влади – прес-центри і прес-бюро... По-друге, всі ми на власному досвіді мали множинну приводів, щоб втратити повагу до проектів досконалого суспільства... Не та або інша конкретна держава втратила авторитет, але держава як така, влада як така, а головне – втратив силу улюблений заклик будь-якої держави з інженерними претензіями: терпіти сьогодні заради щасливого майбутнього... По-третє, сучасну цивілізацію здолали внутрішні суперечки, з якими вона народилась і яких не могла позбутись...» [12].

Постмодерн пронизує усі ланки суспільного життя. Як зазначалося вище, Р. Інгларт ототожнює поняття «постмодерн» та «постіндустріальне суспільство». Відомий теоретик Постмодерну Ж.-Ф. Ліотар також називає «постіндустріальною» епоху, в яку входить сучасне суспільство [6, с. 3]. Природа знання змінюється, канали його передачі також набувають інших форм, зростає цінність самої інформації, а тому людство переходить на стадію постматеріальних цінностей. Інформація набуває рис базової цінності, саме вона формує картину сучасних як політичних, так і економічних відносин глобалізованого світу.

Ідеолог концепції інформаційного суспільства М. Кастельс зазначає, що «знання та інформація стають головними ресурсами продуктивності та зростання розвинутих суспільств у сучасному світі» [13, с. 219]. Саме поширення ролі інформації та надання їй аксіологічного сенсу формує нові напрями та форми політичної участі, впливає на поширення політичної грамотності людства, утворює нові моделі економічної діяльності та способи впливу громадянського суспільства на державу. Дотичність концепцій постіндустріального, інформаційного суспільства та Постмодерну виявляється також у теоретичних здобутках Й. Масуди. Його поняття «демократії участі», що йде на зміну традиційній представницькій, вказує на сучасну тенденцію поширення інформації через альтернативні канали зв'язку, можливості у майбутньому враховувати політичний вибір меншості та формувати складні розгалужені елементи політичної системи.

Розуміючи Постмодерн як сукупність еkleктичних явищ та тенденцій політичного життя, можна зазначити, що Україна стоїть на певному аксіологічному роздоріжжі. Поява нових соціальних цінностей, притаманних глобалізованому світу, в першу чергу вплинула на виникнення нового статусу особистості, появу

нових форм соціальної та політичної організації, способів поведінки індивіда в соціумі та формування нової, більш індивідуалістичної системи цінностей. Політична ж система вказує на властиву Україні амбівалентність політичних ідеалів та цінностей. Адже, з одного боку, прагнення держави інтегруватися в європейське співтовариство вимагає прийняття певної системи цінностей, притаманної глобалізованим країнам, всередині якої можна виокремити: примат індивідуального над державним, поліваріантність політичної поведінки, неминучий відхід від національного у бік уніфікованого. З іншого боку, подолання глибокої системної кризи, яка залишилася у спадок від СРСР та радянської системи цінностей, вимагає формування власної національної ідентичності на базі національної ідеї, пошуку значущих світоглядних орієнтирів та виокремлення таких національних та політичних цінностей як відповідальність, справедливість, гідність тощо.

В сучасній Україні склалася складна ціннісна картина дійсності. З одного боку, відбулася радикальна зміна ціннісних орієнтацій. Ще донедавна можна було сказати, що на терезах переважає радянська система цінностей з приматом держави над людиною і її правами, номенклатурним способом формування політичної еліти, бюрократичним стилем управління, ретроградством і ностальгією за минулим. Однак зі здобуттям державної незалежності виникають нові цінності-ідеали: демократія, свобода, правова держава, дотримання прав людини, конституціоналізм, справедливість та національний патріотизм. Головною проблемою та перепорою на шляху політичних змін була саме ціннісна конфронтація між прихильниками минулого радянського способу управління і демократичного розвитку України як сучасної європейської держави. Так, М. Михальченко, надаючи характеристику ціннісній ситуації в Україні, зазначає, що певні кланово-олігархічні групи мають великий вплив в Україні й не зацікавлені у цінностях демократичної, правової держави. У країні є реальний ґрунт ціннісного розколу, зіткнення різних систем політичних і економічних цінностей» [14, с. 4]. Але проголошення цінностей-ідеалів цивілізованого суспільства вимагає серйозних змін у політичній свідомості та діяльності. Дані процеси вимагаються як громадянським суспільством, так і специфікою нинішнього суспільно-політичного розвитку. З іншого боку, примат декларативності будь-якої політичної зміни над цілеспрямованою діяльністю носить дійсно постмодерний сенс, спираючись на вчення Ж. Бодрійяра про симулякри. Важливим застереженням є саме усвідомлення відмінності симуляції демократії, свободи, патріотизму від чітких кроків для вкорінення даних цінностей в політичну свідомість. Таким чином, після здобуття незалежності в Україні склалася подвійна система цінностей і подвійні стандарти щодо вирішення будь-якого суспільно-політичного питання.

Для сучасної України, на думку О. Бабкіної, найактуальнішою проблемою є реальна політика щодо об'єднання, інтеграції держави, протидії зовнішній загрозі суверенітету України [15, с. 40]. Саме загроза територіальній цілісності України справила консолідуючий вплив на українське суспільство, зумовила формування національних суспільно-політичних цінностей та визначення геополітичного вектору. Негативним явищем постмодерного поширення політичних цінностей в українському суспільстві є «апеляція до національних цінностей та колективних інтересів» [16, с. 82] як предмет політичних технологій. З іншого боку, розквіт національної самосвідомості, усвідомлення власної гідності та зростання рівня політичної освіченості формують сильну громадянську позицію. Позитивними чинниками для формування аксіологічної системи України, які ще донедавна носили декларативний характер, є: утвердження національної ідеї, певне подолання ціннісно-ідеологічного розколу еліти і народу України, зростання патріотизму фінансово-промислових і владних груп, однозначний і безповоротний геополітичний вибір України. Щоправда, епоха Постмодерну не вимагає повної уніфікації політичної системи, що було притаманне Модерну. Тому можна сказати, що Україна формує власний Постмодерн, який може стати дієвим, конкурентним та перспективним тільки через власні зусилля з подолання ціннісного розколу українського суспільства та закріплення перших суттєвих позитивних здобутків.

Як зазначав Л. Вінтоффлер у праці «Цінності та майбутнє», перед людством відкриті різноманітні можливості подальшого розвитку; а от конкретний формат майбутнього безпосередньо залежить від цінностей, що визначають процес прийняття рішень, від того, наскільки чітко людство усвідомлює доцільність змін у динаміці та тенденціях розвитку ціннісної архітектоніки, що неухильно екстраполюється на формування відповідних соціально-політичних реалій [11, с. 8]. У відповідності з цим на порозі нової епохи Україні важливо винести уроки з викликів, перед якими постали сучасні західні держави. Йдеться насамперед про недбале природокористування, нехтування законами природи та зневагу до екологічного стану планети. Вочевидь постає необхідність трансформування політичних, економічних і соціальних інститутів задля ефективного управління та досягнення стабільності в мінливому соціальному середовищі, усвідомлення цінності окремого індивіда та дотримання етичного правила, виголошеного І. Кантом: людина – це мета, а не засіб. Нехтування цим правилом дорого обійшлося ХХ століттю.

Таким чином, необхідність виокремлення нового смислового етапу в житті людства зумовлена глибокими політичними, соціальними, культурними та історичними змінами, які відбувалися в розвинених країнах у другій половині XX століття, зокрема, трансформацією цінностей у площину нематеріальності; появою нових значень традиційних базових цінностей, таких як свобода, демократія, відповідальність; зникненням тотального впливу ідеї та ідеології на життя людства; неперервними процесами глобалізації та інформатизації. Усе це якраз і послугувало передумовою для виокремлення назви нової доби – Постмодерну. Останній рішуче відкидає будь-яку тотальність, звертає у бік плюралізму думок, перестає надавати сакрального значення владі, політичним лідерам та державі. Завдяки теорії постіндустріального суспільства на чільне місце виходять знання, інформація, професіоналізм, забезпечення широкої політичної участі для всіх акторів політичного життя.

Усвідомлення Україною свого місця в глобалізованому світі також вимагає змін у системі цінностей, як у площині політики, так і в загальнонародському значенні. Аксиологічна амбівалентність, що притаманна Українській державі, завдяки теорії Постмодерну може розглядатися як неминучий етап розвитку сучасної держави, який необхідно не рішуче викорінювати, а сприйняти як вихідну точку для реалізації постмодерних цінностей, включаючи усвідомлення місця людини в сучасній державі. Саме стабілізація системи політичних цінностей призведе до бажаних результатів консолідації українського суспільства.

Виходячи з цього, подальшими пріоритетами в дослідженні суспільно-політичних процесів мають слугувати проблеми співіснування громадянина та держави в умовах постмодерної трансформації політичних цінностей. Адже наслідком інформатизації та глобалізації сучасного світу стало зменшення ролі держави та виокремлення нових форм соціальної та політичної взаємодії між індивідами як усередині окремих держав, так і на міжнародній арені.

1. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2 т. / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Вид-во «Новий Світ–2000», 2016. Т. 1. 516 с.
2. Постол О. Є. Постмодернізм як сучасна суспільно-політична реальність. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2010. Вип. 42. С. 69–79.
3. Штанько В. И., Цехмистро И. З., Сумятин В. И. Постмодерн в философии, науке, культуре: Хрестоматия. Харьков, 2000. 480 с.
4. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ: Парламентське вид-во, 2012. 808 с.
5. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляция / пер. О. А. Печенкина. Тула, 2013. 204 с.
6. Горбатенко В. П. Постмодерн і трансформація ціннісної основи людського буття. Політичний менеджмент. 2005. № 1. С. 3–13.
7. Lyotard J.-F. The Postmodern Condition: A Report on Knowledge. Manchester: Manchester University Press. URL: <https://www.investigatingtheterror.com/documents/files/Lyotard%20The%20Postmodern%20Condition.pdf> (дата звернення: 01.03.2018).
8. Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотворення) / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Видво «Новий Світ–2000», 2015. 492 с.
9. Філософія політики: Короткий енциклопедичний словник / авт.-упоряд. В. П. Андрущенко та ін. Київ: Знання України, 2002. 670 с.
10. Inglehart R., Flanagan S. C. Value Change in Industrial Societies. The American Political Science Review. Vol. 81. Issue 4 (Dec. 1987). URL: <http://www.people.fas.harvard.edu/~iversen/PDFfiles/Inglehart1987.pdf> (дата звернення: 26.02.2018).
11. Сліпець П. П. Політичні цінності: теорія і методологія пізнання та реалізації. Київ: Знання України, 2009. 251 с.
12. Бауман З. Спор о постмодернизме. URL: <http://jour.isras.ru/upload/journals/1/articles/106/submission/original/106202-1-SM.pdf> (дата звернення: 23.02.2018).
13. Castells M. The Power of Identity. Wiley Blackwell Publishing, 2010. 538 p.
14. Суспільні цінності населення України в теоретичних і практичних вимірах / авт. кол.: М. І. Михальченко (кер.) та ін. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2013. 336 с.
15. Бабкіна О. В. Деякі теоретико-методологічні проблеми сучасного етапу політичної трансформації України. Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2014. Вип. 3 (71). С. 36–50.
16. Розумний М. М. Виклики національного самовизначення. Київ: НІСД, 2016. 196 с.